

't Seghen Waert

Historisch Genootschap Oud Soetermeer
jaargang 38 nr. 4, 2019

Contact

Dorpsstraat 132, 2712 AN Zoetermeer, tel. (079) 319 06 83
info@oudsoetermeer.nl

Ledenadministratie en bezorging: ledenadministratie@oudsoetermeer.nl, tel. (079) 331 58 28

Dagelijks bestuur

dhr. J. de Rooter, voorzitter@oudsoetermeer.nl, tel. 06 21265975

Secretaris: vacature, secretaris@oudsoetermeer.nl

dhr. P.A. Bekking, penningmeester@oudsoetermeer.nl, (079) 341 94 90

Werkgroepen en commissies

Activiteitencommissie: activiteitencommissie@oudsoetermeer.nl, tel. (079) 351 70 47

Archeologische Werkgroep: awz@oudsoetermeer.nl

Werkgroep Collectie: collectie@oudsoetermeer.nl

Commissie Historisch Erfgoed: che@oudsoetermeer.nl

Genealogische Werkgroep: gwz@oudsoetermeer.nl

Leesgroep Lastige Letters: paleografie@oudsoetermeer.nl

Filmwerkgroep: wbbg@oudsoetermeer.nl

Bankrekeningnummers

Contributie: NL 68 ABNA 06 13 09 20 07

Giften: NL 65 ABNA 06 13 09 83 66

Colofon

Uitgave: Historisch Genootschap Oud Soetermeer; ISSN: 1384-7260

Redactie: P. Drapers, R. Grootveld, R. Tousain, T. Vermeulen

redactie@oudsoetermeer.nl

Vormgeving: R. Tousain

Afbeeldingen zijn afkomstig uit de collectie van Oud Soetermeer, tenzij anders vermeld.

www.oudsoetermeer.nl

Omslag

Winnaar Jan van der Spekprijs 2019: Dorpsstraat 95 (foto: Ad Jansen)

INHOUD

De Hof van Seghwaert als voorbeeld van levend verleden 2 *Arjen van der Burg m.m.v. Ronald Grootveld*

Op 14 september 2019 opende wethouder Robin Paalvast er de Open Monumentendag en onthulde er het informatiebord over de Hof van Seghwaert.

Open Monumentendag was de aanleiding voor dit artikel. Het is eigenlijk de geschiedenis van de Zoetermeerse grond: van moeras tot woningbouwgrond. Een boomgaard bleef steken in de voorlaatste fase, waardoor er nu nog fruit geplukt kan worden.

De eeuw van onze omes (1) 11 *Piet Nieuwenhuijsen*

In Oosterheem draagt een brug de naam: Meester Nieuwenhuijsenbrug. Deze Amsterdamse 'jongen' werd in Zoetermeer in 1904 eerst onderwijzer op de christelijke school en in 1933 hoofd van deze school. Hij overleed in 1952. Hij werd een echte Zoetermeerder en was betrokken bij vele activiteiten in en buiten het dorp.

Er is een familieboek over de familie Nieuwenhuijsen. In deze en volgende afleveringen van 't Seghen Waert schrijft kleinzoon Piet artikelen op basis van het boek, waarvan hij ook de auteur is.

Dat dit artikel, en de volgende, in 't Seghen Waert gepubliceerd kunnen worden is te danken aan een andere kleinzoon van meester Nieuwenhuijsen: Niek. Hij is zeer actief binnen Oud Soetermeer en was de drijvende kracht bij het project en het boek 'Onze jaren zestig in Zoetermeer'. Waarschijnlijk hebben de kleinzonen een 'aardje naar hun grootvaartje'.

Zeventig jaar geleden 20 *Piet Drapers*

In 1949 werd het Historisch Genootschap Oud Soetermeer opgericht. De eerste voorzitter was meester Nieuwenhuijsen (!). In dit artikel de geschiedenis van de vereniging in vogelvlucht, gecombineerd met wat mijmeringen van iemand die zich in 1949 nog in korte broek dagelijks moest melden bij de meester van de vierde klas.

De Hof van Seghwaert als voorbeeld van levend verleden

Arjen van der Burg m.m.v. Ronald Grootveld

Inleiding

Anno 2019 bestaat de Hof van Seghwaert, gelegen tussen Gaardedreef en Zegwaartseweg, vijf jaar als boomgaard met publieksactiviteiten. Als restant van een grote commerciële perenboomgaard die in 1954 door Niek Dogterom werd aangelegd bestaat hij vijftien jaar. Door de aanleg van de wijk Seghwaert verdween tweederde van de boomgaard. Het restant was tot 2010 verpacht aan een fruitteler. Daarna is de boomgaard verwaarloosd, totdat buurtbewoners in 2014 de stichting Hof van Seghwaert oprichtten om er een wijktuin van te maken. In september 2015 konden de eerste peren weer worden geoogst. Sindsdien zijn een wijngaard, moestuin, stiltetuin en kindernatuurtuin aangelegd. Het Conferencehuis dient als winkel, werk- en vergaderplaats.

De Hof van Seghwaert (foto Wim van Herpen)

De huidige Hof is deel van de lange geschiedenis van de Zegwaartseweg en de aangrenzende Palensteinse Polder. De Hof van Seghwaert biedt ons een bijzondere kans om te zien hoe het verleden "levend" kan blijven. Veenvoer werd landbouwgrond, landbouwgrond werd tuinbouwgrond, tuinbouwgrond werd boomgaard, boomgaard werd deels woonwijk, restant-boomgaard werd recreatieve ruimte en centrum van buurtactiviteiten, productiecentrum van peren, perensap, groenten en ook nog wijn. Wat volgt?

De lange aanloop naar Seghwaert

Wat nu het Groene Hart van Holland heet was na de laatste IJstijd van een soort Waddenzee veranderd in een groot veengebied. Vanaf ongeveer 2500 v.Chr. ontstond een reusachtig pakket hoogveen, nog te herkennen in de naam 'Hoogveenseweg' in Hazerswoude. Wat nu Zoetermeer is lag daar middenin en vormde het hoogste punt van het veenkussen, geschat op 3,5 meter boven NAP.

"Zoetermeer" was tegen het jaar 1000 een piepkleine nederzetting van vissers en later ook boeren, aan de oostkant van het meer dat wij nu als Zoetermeerse Meerpolder kennen. Tegen die tijd grepen regionale mannetjesputters kansen om hun macht ten koste van anderen, waaronder de Duitse Keizer, uit te breiden en zo ontstond het Graafschap Holland. In 1291 noemt Floris V zich graaf van Holland en Zeeland. De graven moesten aan inkomsten komen, onder andere voor oorlogsvoering. Zij hadden daarvoor eigen grond maar konden ook tol heffen op handel. Zij stimuleerden de ontginning van de veengebieden in het westen. Men spreekt wel

Fragment van een kaart door Johan Dou van de Binnenwegse polder met veenplassen, 1635; Zegwaartseweg aan de onderkant (Hoogheemraadschap van Rijnland)

van de 'Grote Ontginning' die plaatsvond tussen de 10de eeuw en de 14de eeuw. De nederzetting bij het Zoetermeerse Meer was tegen het jaar 1300 uitgegroeid tot een tweelingdorp, Zoetermeer-Zegwaart (Dorpsstraat en omgeving). Het veenmoeras werd geleidelijk ontgonnen voor landbouw en veeteelt.

Zo'n ontginning werd ondernomen vanuit wegen die in het veen werden aangelegd en tegelijk fungeerden als dijken tegen water uit hoger gelegen gebieden. Zo ligt Rijnland iets hoger dan Schieland. Zulke wegen noemt men de 'ontginningsbasis'. Waarschijnlijk is het grootste deel van Zegwaart ontgonnen vanuit de Zegwaartseweg. Het deelgebied Rokkeveen (ten zuiden van de Bleiswijkseweg) was al eerder

ontgonnen vanuit de Rokkeveenseweg die aansloot op de Zegwaartseweg en is in 1706 samengevoegd met wat nu heet de Binnenwegse Polder. In de 11de eeuw werd in Vlaanderen ontdekt dat veen heel geschikt was om na het drogen als brandstof in de omringende steden aan particulieren en de industrie te verkopen. Dat idee sloeg ook in Holland, met groeiende steden als Delft en Leiden, goed aan. Turf bracht welvaart, maar zorgde er ook voor dat uitgeveende gebieden plassen werden die onbruikbaar waren voor landbouw en veeteelt en veelal door de bewoners werden verlaten. Zoetermeer-Zegwaart zijn in de loop der eeuwen geheel uitgeveend. Dit was een tijdje het grootste productiegebied van turf in Holland.

Nederland telde vele zoetwatermeren die vaak klein waren begonnen maar door wind en stroming tot gevaarlijke omvang waren uitgegroeid, met de Haarlemmermeer als beruchtste voorbeeld (ook door veenaafgraving). Daarnaast waren de uit-

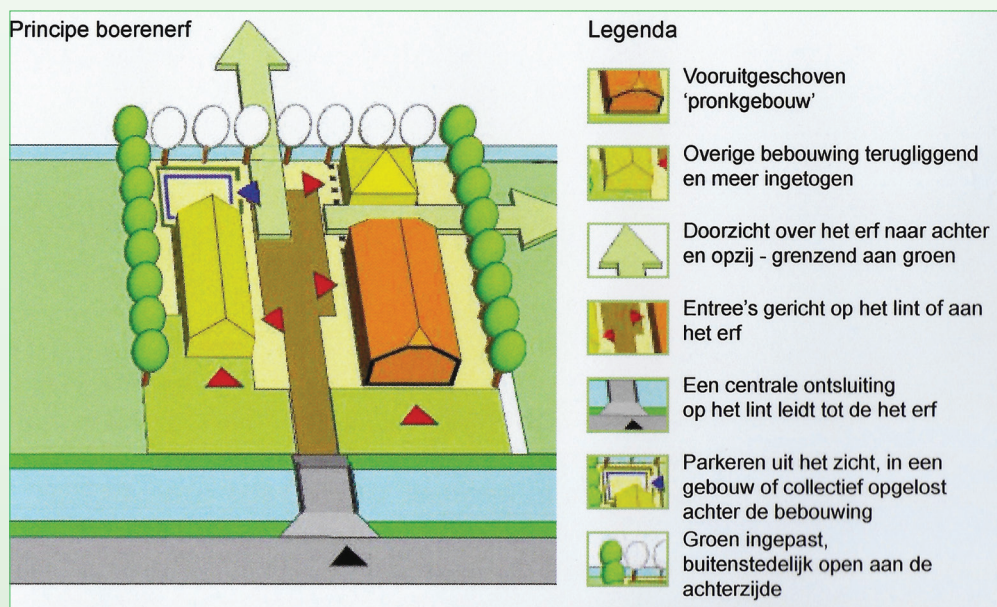
De Zegwaartseweg in 1878 (Topotijdreis.nl)

geveende gebieden in Holland veenplassen geworden die soms ook dorpen in de omgeving bedreigden. Tegelijk groeide vanaf de 14de eeuw de bevolking in Holland sterk, waardoor de vraag naar landbouwproducten toenam. Het droogleggen van die meren en plassen was een goede oplossing. Daardoor ontstonden 'droogmakerijen', een treffend woord dat precies uitdrukt wat er is gedaan. De droogmakerijen in Nederland stammen alle af van de eerste bescheiden ondernemingen uit de late 16de eeuw (ondiepe meertjes in Noord-Holland). Vanaf 1612, toen het beroemde Beemstermeer van 7.000 hectare droogviel, werden

in hoog tempo zoetwatermeren drooggemalen en in veelal vruchtbare landbouwgrond omgezet. De Zoetermeerse Meerpolder was in 1616 de eerste droogmakerij onder het IJ. Daarna werden in twee eeuwen tijd de meeste uitgestrekte veenplassen droog gemaakt. Het ambacht Zegwaart (vroeger ook wel geschreven als "Seghwaert") telde twee grote polders: De Palensteinse Polder en de Binnenwegse Polder, inclusief Rokkeveen. De Binnenwegse Polder is in 1706 drooggevallen. De Palensteinse Polder is een laatkomer uit 1763. Deze polder wordt begrensd door de Leidse Wallenwetering, de Benthuizenervaart, de Zegwaartseweg met zijn wetering, en het voormalige dorp Zegwaart met het buurtschap Den Hoorn. De oorspronkelijke Dwarstocht in de polder strekte zich uit van Zegwaart tot de Benthuizenervaart en liep evenwijdig aan de Zegwaartseweg. De hoofdrichting van de verkaveling lag iets gedraaid ten opzichte van de loodlijn op de Dwarstocht en Zegwaartseweg.

Voor het droogmalen van de Palensteinse Polder werd een molendriegang gebouwd (bij het Elleboogseverlaat; er resteren nu nog drie stompen). Maar ook werd een nieuwe ringdijk aangelegd die er nu nog ligt. Tevens werd langs de Zegwaartseweg

een wetering gegraven, zodat om de hele polder een ringvaart liep. De Schinkelvaart is een deel van die nieuwe ringvaart. Daarvoor was er alleen de Schinkeldijk met een weg er bovenop. De Zegwaartsewetering liep dood bij de Hoek van Schieland. Dat betekende dat alle boten met goederen die over water vervoerd moesten worden, via de Schinkelvaart naar de Buurvaart en vervolgens naar de Leidsewallenwetering (richting Leiden), of naar de Voorweg en de Delftsewallenwetering moesten varen. Een flinke omweg. Omdat er al boerderijen aan de westkant van de Zegwaartseweg stonden die waarschijnlijk niet uitgekocht konden worden, heeft de wetering drie wonderlijke kronkels. De Hof van Seghwaert ligt vlakbij de eerste uitstulping. Vermoed wordt dat de andere boerderijen en woningen langs de weg niet behouden zijn gebleven en dat de fundamenten onder de ringdijk liggen.

Schema van een boerenerf, Beeldkwaliteitsplan Voorweg en Zegwaartseweg (Gemeente Zoetermeer, 2018)

Boomgaarden

In het verleden was het gebruikelijk dat er bij boerderijen verschillende soorten gebouwen op het erf stonden. In het Beeldkwaliteitsplan Historische Linten staat een schema van hoe een ideaaltypisch boerenerf was opgebouwd.

In de eerste plaats is er een stal of schuur, met een woongedeelte of voorhuis. Verder is er ruimte voor een siertuin aan de straatkant ('prongzijde'), ruimte voor gereedschappen en wagens op het terrein, hooibergen, vaak een moestuin en een kleine boomgaard voor fruit voor eigen gebruik. Achter de Voorweg, aan het Zalkerbos achter het moderne verpleeghuis De Boomgaard, is er nog een voorbeeld

van een boomgaard die bij een boerderij hoorde (waarschijnlijk De Hooge Woning, Voorweg 109). Voor zover bekend is er nog één andere boomgaard die bij een boerderij hoorde: tegen het Westerpark aan, bij de hoeve Voorzorg. De boerderijen in Zoetermeer kenden meestal het zogenaamde gemengde bedrijf: veeteelt en akkerbouw. In de kuststreek, in het huidige Westland, waren al in de middeleeuwen kleine tuinderijen voor groente en fruit ontstaan die voldeden aan de luxe vraag uit de stad Den Haag. Rond het jaar 1900 kwam in Zoetermeer ook de tuinbouw op. In 1910 telde men al 17 tuinders, naast 90 andere landbouwbedrijven. Een telling laat zien dat er in 1965, vlak voor de grote uitbreiding, minstens 22 tuinderijen waren. Deze lagen geconcentreerd aan de Voorweg, de Zegwaartseweg, de Leidsewallen en de Stationsstraat. De meest geschikte grond voor fijne groenten was niet de zware klei in de polders maar de meer humusrijke gronden dichtbij de dijken, 'meermolm' genaamd. Sommige tuinders kozen voor schaalvergroting door een commerciële boomgaard aan te leggen. In Zoetermeer ontstonden die na 1950 (Er is nog teelt van bloemen en struiken aan de Slootweg).

Voor zover achterhaald kon worden ging het om vijf ondernemers die een commerciële boomgaard exploiteerden:

- Visser, Zegwaartseweg 116, boerderij Noordhove. Aangelegd tussen 1950 en 1958, geroid na 1981. De boerderij bestaat nog.

- Dogterom, Zegwaartseweg 60B, tot aan de Dwarstocht. Aangelegd in 1954, omstreeks 1980 deels geroid en het restant is de Hof van Seghwaert.

- Dogterom begon opnieuw aan de oneven zijde van de Zegwaartseweg, in de Binnenwegse Polder (tot de Plastocht) tot in de jaren 1990. De boomgaard is daarna geroid. Het woonhuis bestaat nog en is volgens de Visie Zegwaartseweg een beeldbepalend pand.

- Sonneveld, Zegwaartseweg 31B (thans deel van Het Wapen van Zoetermeer). Deze boomgaard is in 1963 aangelegd en omstreeks 1967 verplaatst naar de Binnenwegse Polder aan de Nieuwe Hoefweg (tot de Plastocht), in 1968 verlengd tot de Dwarstocht. In 2002 is de boomgaard geroid i.v.m. aanleg van de HSL en Oosterheem. De heer Sonneveld heeft zich daarna gevestigd in Benthuizen, maar daar is de boomgaard vervolgens verkleind voor het Bentwoud

- Huijsman, Broekwegzijde. Deze boomgaard is aangelegd tussen 1950 en 1958. Hij is deels geroid. De boerderij De Sniep hoorde er bij, maar deze is afgebrand en nieuw gebouwd op de hoek van de Zwaardslootseweg.

- Van den Bosch, Zwaardslootseweg, langs de Leyenstocht, tot halverwege perceel Voorweg 90. Aangelegd tussen 1958 en 1964 en voor de aanleg van Buytenwegh-De Leyens geroid.

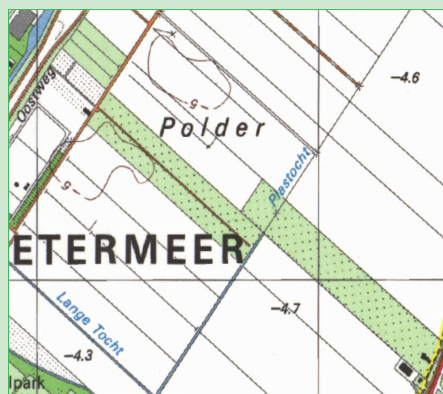
De wijk Seghwaert en het behoud van de boomgaard

Op grond van het Structuurplan 1968 voor Groot-Zoetermeer zouden vier grote woonwijken van elk ongeveer 25.000 inwoners tegen het jaar 2000 moeten zijn ontwikkeld. De wijken waren Centrum, Meerzicht, Buytenwegh-De Leyens en Seghwaert. Twee nieuwe buurten, Palenstein en Driemanspolder, vormden samen met het bestaande Dorp en het latere Stadshart, de wijk Centrum. Later kwamen er nog drie wijken bij: Noordhove, Rokkeveen en Oosterheem. De eerste buurt was, vanaf 1967 Palenstein. Het werd een typisch moderne hoogbouwbuurt met flats in het groen. Langs de Zegwaartseweg verdwenen de boerenbedrijven maar er bleven wel woonhuizen over (nummers 42 en 44). Palenstein nam letterlijk afstand van de oude weg. De Australiëweg, een van de vijf nieuwe hoofdwegen door Zoetermeer, gaat kruisingsvrij over de Zegwaartseweg waardoor je hem niet hoeft op te merken.

Na Palenstein kwamen aan de westkant van het dorp de buurt Driemanspolder en de wijken Meerzicht en Buytenwegh-De Leyens. Vervolgens werd in mei 1976 het startsein gegeven voor de bouw van de vierde wijk, Seghwaert. Op een gebied van 220 hectare moesten 6.420 woningen verrijzen voor 19.000 inwoners. Het werd een origineel opgezette woonwijk met kleinschalige woningbouw, met groen en water voornamelijk binnen de woonvlekken, waardoor de wijk minder groen lijkt dan hij is.

Dogterom

Het land aan weerszijden van de Zegwaartseweg was in de 20ste eeuw grotendeels eigendom van landheren en -dames, vermogende lieden die hun kapitaal in grond hadden belegd. De meeste boeren pachtten de grond, zoals bijvoorbeeld Jaap Dogterom. Als weeskind kwam hij in huis bij zijn tante en oom Van den Hoek aan de Zegwaartseweg 31. Zijn neef Jan van den Hoek overleed jong en zo kon Jaap met zijn vrouw Maria Bos de boerderij overnemen. Bij het bedrijf hoorde ook land in de Palensteinse polder en twee zoons van Jaap begonnen daar een bedrijf: Jan Dogterom een glastuinbouwbedrijf aan Zegwaartseweg 60a en Niek Dogterom een boomgaard aan Zegwaartseweg 60b. In 1954 begon Niek zijn bedrijf en liet daar in 1956 een huis bouwen met koelcellen en een sorteerruimte voor het fruit.

De boomgaard van Dogterom verplaatst naar de Binnengewegse Polder, aangrenzend aan de verplaatste boomgaard van Sonneveld (Nieuwe Hoefweg), 1987 (Topotijdreis.nl)

Seghwaert ligt in de Palensteinse Polder, die zo groot is dat hij ook de buurt Palenstein omvat en later nog de wijk Noordhove kon herbergen. Voor de nieuwbouw in Palenstein, Driemanspolder en Meerzicht werden de oude structuren bijna helemaal uitgegumd. Men noemt dat wel een 'tabula rasa' (schone lei) aanpak, niet ongebruikelijk in die tijd. Alleen de oude dijken en weteringen zoals de Voorweg en de Leidswallen werden gehandhaafd, vooral omdat ze voor de waterhuishouding in dit lage deel van het land (gemiddeld 4 meter onder NAP) onmisbaar waren en zijn. Bij de ontwikkeling van Buytenwegh-De Leyens werd al anders tegen het landschap aangekeken en werden oudere verkavelingen in tact gelaten.

Seghwaert op de oude verkaveling van de Palensteinse Polder (Koopmans e.a., De Gave Stad)

In Seghwaert ging men nog een stap verder. Ook Seghwaert ligt op enige afstand van de Zegwaartseweg, maar anders dan bij Palenstein is de meeste oude bebouwing gehandhaafd waardoor er een betere overgang naar de oude weg is ontstaan. De Hof van Seghwaert is een onderdeel van die overgang tussen oud en nieuw. De autowegen uit Seghwaert gaan gelijkvloers over de Zegwaartseweg, waardoor deze minder geïsoleerd is. Het gelijktijdig ontwikkelde industrieterrein Dwarstocht/Zoeterhage aan de oostkant van de Zegwaartseweg trok zich echter helemaal niets van de Zegwaartseweg aan. Wat verder rest van het verleden aan de Zegwaartseweg zijn, naast een aantal betonnen bruggen, elf gemeentelijke monumenten, waarvan één woning en tien onder-

delen van boerderijen (inclusief Maria's Hoeve die nu aan de Edisonstraat ligt). Er zijn ook zesendertig "beeldbepalende" panden. Resten van het polderlandschap zijn in Seghwaert bewaard gebleven omdat de ontwerpers van de wijk dit bewust hebben nagestreefd. Een deel van de voormalige Dwarstocht loopt nog steeds door de wijk (met het huidige Tochtpad) en ook resten van poldersloten zijn nog altijd aanwezig, vooral tegen de Zegwaartseweg aan, zoals langs de Appelgaard en de Gerstakker. De boomgaard is het meest in het oog springende restant van de agrarische geschiedenis van dit gebied. Het restant van de grote boomgaard aan de Broekwegzijde is overgebleven omdat een woningbouwplan op die plek niet doorging. Ook de uit elzen of wilgen bestaande windsingels rondom de boomgaard, die de fruitbomen tegen harde wind moesten beschermen, zijn bewaard gebleven. Elders in de wijk zijn eveneens rijen elzen of wilgen in het stadslandschap opgenomen,

Windsingel langs de Mosterdakker, 2019 (foto Wim van Herpen)

zoals langs de Citroengarde en de Erwtentakker. In de opzet van Seghwaert zaten drie grotere groengebieden: het wijkpark in de Slotenbuurt, de speelweide 'Seghwaertse Hout' aan de grens met Noordhove en de boomgaard met omgeving aan de Zegwaartseweg. Volgens een gemeentelijke voorlichtingsfolder uit 1978 zouden de fruitbomen verdwijnen, maar dat is slechts gedeeltelijk gebeurd.

De boomgaard langs de Zegwaartseweg is een authentiek restant. Dat blijkt uit de tekening van gemeentelijk stedenbouwkundige W. Hermans, die ten grondslag ligt aan het ontwerp van Seghwaert.

De boomgaard ligt op een opvallende plek aan de Akker- en Gaardedreef en in de zichtlijn van de Parkdreef. Men heeft hier even het idee terug te zijn in het landelijke gebied. De boomgaard met zijn fruitbomen staat niet op zichzelf, maar maakt deel uit van een serie van (min of meer) aaneengeschakelde weides, trap- en speelvelden langs de Zegwaartsewetering, vanaf de Kersengarde tot aan de Ruimtebaan. In het bestemmingsplan heeft de Hof van Seghwaert de bestemming 'Groen – Stadsniveau' en is bedoeld voor groenvoorzieningen van wijk-overstijgend belang, waterpartijen en waterlopen, behoud, herstel en/of ontwikkeling van natuur, ecologische en landschappelijke waarden, voor extensieve recreatie met daaraan ondergeschikt sport- en speelvoorzieningen. Dus een voor de stad als geheel belangrijke groene ruimte.

Tot slot

De Hof van Seghwaert is een voorbeeld van de ontwikkeling van gebieden, die voor passieve recreatie waren bedoeld (kijk- en wandelgroen), naar multifunctionele 'groene' gebieden waar bewoners, met steun van de gemeente, hun eigen woonmilieu verrijken door zelfwerkzaamheid en een breed scala aan activiteiten, in toenemende mate het hele jaar rond. Het is een prachtige 'plek van plezier', zoals het motto van de Open Monumentendag 2019 luidde. En een bijdrage aan wat wel genoemd wordt de 'geleefde stad' (Arnold Reijndorp).

Hof van Seghwaert en omgeving (Google Maps)

De eeuw van onze omes (1)

Piet Nieuwenhuijsen

Inleiding

Hendrik Nieuwenhuijsen was behalve oprichter van het Historisch Genootschap Oud Soetermeer ook de markante hoofdonderwijzer die vele impulsen gaf aan het sociale en culturele leven in het vooroorlogse Zoetermeer. Ook stond hij aan het hoofd van een groot gezin, woonachtig Dorpsstraat 171. Nieuwsgierigheid dreef kleinzoon Piet Nieuwenhuijsen Niekzn tot het schrijven van een familieboek over de lotgevallen van dit gezin met de opmerkelijke vader. In *De eeuw van onze omes* (2014) doen vijf nog levende zonen een boekje familiegeschiedenis open, tegen de achtergrond van het Zoetermeer van toen. In komende afleveringen van 't Seghen Waert verschijnen bewerkte passages uit dit boek.

Meester Nieuwenhuijsen

Zijn nazaten vroegen het zich wel eens af: waarom kon er in het almaar uitdijende Zoetermeer nooit een straatnaam af voor Meester Nieuwenhuijsen? Vier jaar geleden kwam het er dan toch van: op 25 september 2015 vond in de wijk Oosterheem de officiële opening plaats van de Meester Nieuwenhuijsenbrug. In het bijzijn van vijf toen nog levende, hoogbejaarde zonen van de naamgever en tientallen klein- en achterkleinkinderen.

Op het schoolplein met collega's, 1933

Het hoofd der school met het onderwyzend personeel, 1939

'Hij gaf Zoetermeer cultuur', vat zoon Arie (1925) de verdiensten van zijn vader voor de lokale gemeenschap samen. 'Er was weinig of niets toen hij daar aankwam. Wat heeft de man wel niet opgericht?' Een gemengd zangkoor, een kinderkoor, de AR-kiesvereniging, de Christelijke Volksbibliotheek, het Comité voor Armeazorg, het Historisch Genootschap, en dat is nog maar een greep. In het familiearchief bevindt zich nog een door hemzelf geschreven lijst van functies die hij gedurende zijn leven had vervuld: het bleken er meer dan honderd.

Wie was deze veelzijdige man, deze Amsterdamse Zoetermeerder, geboren Remonstrant en later gereformeerd geworden, onderwijzer en schoolhoofd, publicist, onderwijsbestuurder, pedagoog, politiek activist, koordinator en boekhandelaar? Hendrik Nieuwenhuijsen werd in 1876 geboren in de Spuistraat in Amsterdam; gedoopt werd hij in de kerk van de Remonstrantse Gemeente aan de Keizersgracht, een gebouw uit de zeventiende eeuw. (Deze schuilkerk in de hoofdstad staat tegenwoordig bekend als cultureel centrum De Rode Hoed). Al heel jong verloor Hendrik zijn vader, die sigarenmaker was van beroep. Hij bezocht de Remonstrantse zondagsschool, al kwam daar een eind aan toen zijn moeder de overstap had gemaakt naar de Gereformeerde Kerk van Abraham Kuyper. Na zijn opleiding aan de Gereformeerde Kweekschool volgt in 1895 de aanstelling tot onderwijzer aan de School met den Bijbel in Kootwijkerbroek. In 1904 verhuist hij naar Zoetermeer-Zegwaard om daar onderwijzer te worden op de lagere Christelijke School. Als kostganger nam hij zijn intrek bij sigarenhandel E. Verboom in de Dorpsstraat.

Met zijn Amsterdamse en gemengd-kerkelijke achtergrond moest hij nu zijn weg zien te vinden in het aanzienlijk conservatievere Zuid-Hollandse boterdorp. Hendrik voelde zich gereformeerd van top tot teen, maar van vrijzinnige smetten was hij door zijn afkomst zeker niet vrij. 'Streng gereformeerd was onze Amsterdamse familie zeer zeker niet', herinnert zoon Piet (1922) zich van de hoofdstedelijke familiebezoeken uit zijn jeugd. 'Ze haalden met Kerst gewoon een kerstboom in huis'. Dat 'heidense' dennenboompje was in die tijd hoogst ongebruikelijk in gereformeerde kring. Dat Hendriks zuster zomaar kon trouwen met een katholieke man was ook al zo'n teken van vrijzinnigheid.

De degelijk-gereformeerde Hendrik was gegrepen door de Kuyperiaanse opvattingen over de betekenis van het geloof voor de inrichting van de samenleving. Het was geloven met een venster op de wereld. Daar wilde hij bij horen, daar zou hij zijn bijdrage aan leveren. Voor de levenswandel sloot dat een zekere lichtvoetigheid zeker niet uit. Maar hij realiseerde zich ook dat er in het conservatieve Zoetermeer werd gelet op deze vreemde Amsterdamse snuiter, met name door de orthodox-protestanten in het schoolbestuur. Ook zijn kinderen moesten trouwens van onbesproken gedrag zijn. Toen zoon Piet eens was gesignaleerd aan het biljart van een Zoetermeers café werd zijn vader daar prompt op aangesproken. 'Jongen', zei hij tegen zijn zoon, 'biljarten is een mooie sport, dat begrijp ik. Maar doe het in het vervolg wel in een andere plaats'. Zo moest hij soms schipperen.

Voor de klas was meester Nieuwenhuijsen de begaafde en humoristische verteller. Hij excelleerde graag in 'bijbelse geintjes'. Wie is de oudste minister? De Wilde! Want toen Noach uit de ark klom zag hij de wilde wateren (J.A. de Wilde was minister van financiën onder Colijn, PN). Het oudste dagblad? Trouw! Immers: 't is trouw al wat hij ooit beval (psalm 95). Voor sommige schoolbestuurders was het allemaal op het randje (of daar overheen).

Onomstreden was Hendriks status als dorpsintellectueel, op wie altijd een beroep kon worden gedaan. Wie spreekt de nieuwe burgemeester toe bij diens inhuldiging? Wie leidt het Comité Onafhankelijkheidsfeest 1813-1913? Juist, meester Nieuwenhuijsen!

Onderwijsman

Toen Hendrik Nieuwenhuijsen in 1929 een feest kreeg aangeboden ter gelegenheid van zijn 25-jarig onderwijzerschap in Zoetermeer was hij nog steeds geen schoolhoofd. Zijn benoeming tot hoofdonderwijzer ging overigens niet geheel van een leien dakje toen in 1933 die functie vacant kwam. Van conservatieve zijde bestond er verzet binnen het schoolbestuur. Gespannen wachtte de familie Nieuwenhuijsen thuis de uitslag van de stemming af, die met één stem verschil in Hendriks voordeel zou uitvallen. Naar verluidt kwam de beslissende stem binnen het bestuur van gemeenteraadslid Arie Scheer. Voor meester Nieuwenhuijsen reikte de interesse voor het onderwijs overigens verder dan de eigen school. Zo was hij jarenlang bestuurslid van de landelijke Vereniging van Christelijke Onderwijzers; ook de redactie van het

Van Veen
Schoenen

Dorpsstraat 83 - 2712 AE Zoetermeer - Telefoon (079) 316 31 65
www.vanveenschoenen.nl - vanveenschoenen@gmail.com

Miereakker 20
Reeuwijk
0182-300797
Dorpsstraat 103
Zoetermeer
079-3167616

Weydeland Kaas, buitenlandse kazen,
verse noten, olijven en tapenades, mooie wijnen
diverse specialiteiten

VERENIGINGSNIEUWS

Van de voorzitter

Het is december, de laatste maand van het jaar en voor u ligt het vierde exemplaar van 't Seghen Waert van dit jaar. Weer zeer waardevol en lezenswaardig. De leden van de redactie en de schrijvers van de artikelen zijn er dit jaar weer in geslaagd de geschiedenis en historie van Zoetermeer en haar inwoners zeer goed weer te geven. Veel dank hiervoor!

Maar het is niet de enige activiteit van onze vereniging geweest in dit jaar. We zijn gestart met de toezending van een Nieuwsflits naar de leden waarvan we een e-mailadres hebben. Hierin steeds weer actuele informatie van de activiteiten. Als we uw email-adres nog niet hebben, geef het door aan de ledenadministratie.

Veel dank zijn we verschuldigd aan alle vrijwilligers die ervoor hebben gezorgd dat we weer veel activiteiten konden organiseren en 't Nieuwe Huis voor leden en publiek konden openstellen.

We maken de balans van 2019 op en maken plannen voor 2020. Maar eerst even rust en bezinning tijdens de komende Kerstdagen en jaarwisseling.

*We wensen elkaar gezondheid, voorspoed en vrede voor de wereld
er zijn zoveel mensen van goede wil, wat zal het heerlijk zijn
als we het met elkaar zouden redden ...uithouden
dan is er vrede en alle goeds.*

Namens het bestuur wensen wij u plezierige, goede en vredige Kerstdagen en een plezierige jaarwisseling.

Jan de Ruiter

Jacques van Oosterom 1935 - 2019

Op 13 november 2019 is Jacques van Oosterom overleden, op 84 jarige leeftijd. Jacques was een bekende en geliefde Zoetermeerder.

Naast zijn vele vrijwilligerswerk als organist door de hele stad heen, van kerk naar verzorgingshuis en daarbij allerlei geloofslijnen overschrijdend, was hij ook zeer actief voor Oud Soetermeer. Vanaf circa 2001 deed hij rondwandelingen vanuit de Activiteitencommissie, langzaam overgenomen door het Stadsgilde. Jacques van Oosterom was daar als gids vanaf het begin actief bij betrokken. Daarnaast was hij altijd onvermoeibaar bezig geweest met het organiseren van lezingen, dia-avonden en bustochten.

Vanaf de jaren (19)90 was hij actief bij het Historisch Genootschap Oud Soetermeer, altijd met een opgeruimd gemoed en een anekdote, én de drive om meer te weten om meer te kunnen vertellen, ook als jarenlange suppoost van het Museum. Legendarisch waren z'n wekelijkse telefoontjes, bij voorkeur rond de Hollandse etenstijd, met een korte vraag. En anders sjeesde Jacques wel op zijn fiets naar iets of iemand toe, want stilzitten was niets voor hem. Zijn grote kennis gebruikte

Jacques van Oosterom (in rode jas) als gids van het Stadsgilde

hij ook in de Filmwerkgroep om de beelden op de vele tientallen geschonken films te determineren.

Vaak werd hij vergezeld van de klompenkar die zijn vader en hij decennialang hebben gebruikt om langs de klanten te gaan. Tot in de '80' reed hij met die zware kar vanaf de opslag van het Stadsmuseum naar het Dorp om daar zijn mooie verhalen mee op te luisteren, zittend op het zadel van de bakfiets.

De medemens stond bij al zijn bezigheden centraal. Zelfs toen hij nog een schoenenzaak had, was hij ook elders bezig en ook voor de Winkeliersvereniging Dorpsstraat was hij zeer actief.

In 2019 heeft Jacques van Oosterom het Chapeaubeeldje van de Gemeente Zoetermeer ontvangen. Hij kreeg dat niet zo maar, want de gemeente Zoetermeer kent het Chapeaubeeldje toe aan personen als blijk van waardering voor hun inzet ten behoeve van de leefbaarheid van de stad.

Als iemand dit beeldje verdiende was het Jacques van Oosterom!

Nieuwe leden

We heten de volgende nieuwe leden van harte welkom:

Dhr K.H. Dekker, Voorburg

Dhr J.W. Gosselink, Zoetermeer

Dhr P. Henneken, Australie

Mw M. Hoogendam, Zoetermeer

Mw H. Klos, Zoetermeer

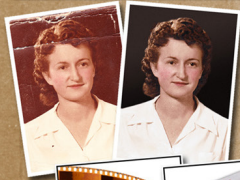
Mw M. Ligtvoet, Zoetermeer

Dhr J.A. Masselink, Zoetermeer

Aanmelden als lid kan via onze website www.oudsoetermeer.nl of per post via Dorpsstraat 132, 2712 AN Zoetermeer. Vermeld uw naam, adres, geboortedatum, m/v, (eventueel) email-adres en of u zich opgeeft als lid, jeugdlid (tot 18 jaar) of gezinslid (tweede op hetzelfde adres).

Wij willen u graag ook via email op de hoogte houden van interessant nieuws betreffende Oud Soetermeer. Indien u dit wilt kunt u uw email-adres doorgeven (indien nog niet eerder gedaan) aan Ledenadministratie@oudsoetermeer.nl. Graag met vermelding van uw naam en adres.

Bij **FOTO LINTHOUT** gaan uw herinneringen niet verloren!

* voor het opnieuw afdrucken
en retoucheren van foto's

* super 8 films en videobanden
overzetten naar DVD

* dia's en negatieven afdrucken
of digitaliseren

FOTO LINTHOUT
al 63 jaar dé vakfotograaf!

Dorpsstraat 68
Zoetermeer
(079) 316 3084

www.fotolinhout.nl
info@fotolinhout.nl

Overtuig uw relaties met professioneel beeld.

Luchtfotografie, interactieve 3D-modellen,
virtual tours, bedrijfsfotografie.

www.ardito.eu - 079-3436003 - info@ardito.nl

energie in beeld

ardito

HENNEKEN BV **Professionele verhuizers van huis uit.**

- Particuliere verhuizingen
- Kantoor- en bedrijfsverhuizingen
- Nationale- en internationale verhuizingen
- Verhuishwinkel
- Verwarmde en beveiligde inboedel-/archiefofslag

Goudstraat 51
2718 RD Zoetermeer
Telefoon: +31 (0)79-361 13 68
E-mail: info@henneken.nl
Internet: www.henneken.nl

Activiteiten en evenementen

Voor alle activiteiten kunt u zich opgeven bij mevrouw F. Brandhorst, tel. 079-3517047 of via activiteitencommissie@oudsoetermeer.nl. De activiteiten treft u ook aan op www.oudsoetermeer.nl.

Dinsdag 17 maart

Filmavond

Locatie: 't Centrum, Frans Halsstraat 1, aanvang 20.00 uur

Dinsdag 16 juni

Filmavond

Locatie: 't Centrum, Frans Halsstraat 1, aanvang 20.00 uur

Jan van der Spekprijs 2019

Om kennis en bewustwording te bevorderen heeft het Historisch Genootschap Oud Soetermeer in 2001 de Jan van der Spekprijs in het leven geroepen, genoemd naar drs. Jan van der Spek, oprichter van de eerste oudheidkamer in Zoetermeer en jarenlang voorzitter van de vereniging. Deze prijs wordt om de twee jaar uitgereikt aan iemand die zich op bijzondere wijze heeft ingespannen voor het behoud van het cultureel-historisch erfgoed in Zoetermeer en omgeving. Tijdens de ledenvergadering van 23 oktober jl. is de prijs, uitgereikt aan de eigenaar van het gerestaureerde pand Dorpsstraat 95, de heer Rob van Beek.

De volgende drie projecten waren genomineerd voor de Jan van der Spekprijs.

Voorweg 163, boerderij Ottelinenburch

Deze boerderij, een monument, is in 1880 gebouwd in opdracht van baron Antoine Stratenus. De familie Stratenus is een vooraanstaande 19de eeuwse familie die door Willem I in 1838 in de adelstand is verheven. De naam Otteline komt in de familie Stratenus voor. Op initiatief van de heer Van der Togt van b.v. CTOG uit Leidschendam is het voorhuis gerenoveerd, de oude schuur gesloopt en herbouwd met behoud van de karakteristieke elementen van de oorspronkelijke hoeve c.q. de schuur.

R.K. begraafplaats achter de Nicolaaskerk, Dorpsstraat 24

Vanaf 2008 zijn door het parochiebestuur H. Nicolaas plannen voor renovatie van het kerkhof uitgewerkt. Het doel was om het bijna 200 jaar oude kerkhof na de renovatie, traditie en historie te doen uitstralen. Uiteindelijk is besloten om het kerkhof in samenhang met het Pastoorsbos geheel te renoveren. Landschaps- en begraafplaatsarchitecte Ada Wille maakte het ontwerp. Kenmerkende elementen van het oude kerkhof werden hergebruikt. Achter het kerkhof kreeg de gesloopte Verrijzeniskapel weer een plaats, niet als gebouw maar als levensgroot silhouet in metaal uitgesneden. De oorspronkelijke rij grafmonumenten ervoor, waaronder

die voor priesters, bleef behouden. Ook zijn acht andere stenen uitgekozen om hun bijzondere vorm of om de verhalen die deze grafmonumenten vertellen. Zij staan tegen de achterwand van de kerk.

Pand Dorpsstraat 95

De rijke graanhandelaar Pieter van Beek liet dit monumentale huis hier in 1893 bouwen. Net als het een jaar eerder gebouwde herenhuis aan de Dorpsstraat 76, ook van een graanhandelaar, is dit huis groot voor dit deel van de Dorpsstraat, waar overwegend lage huizen stonden.

In de afgelopen jaren werd het huis, een gemeentelijk monument, samen met het voormalige koetshuis op nummer 97 gerestaureerd. Vooral de stijkkamer en de serre met Art Nouveau details waren ernstig in verval geraakt, maar zijn nu in oude luister hersteld. De ruimtes zijn in gebruik door het Italiaanse restaurant dat in het voormalige koetshuis is gevestigd. In 2017 is de gevel in (nagenoeg) oorspronkelijke staat teruggebracht inclusief stoep en hek. Het interieur is eveneens opgeknapt met behoud van tal van oorspronkelijke elementen (schouwen, plafond, glas-in-lood). Ook de gehele achterkamer van nummer 95 is in oorspronkelijke staat hersteld in een zeer rijk uitgevoerd lijstwerk.

Alle genomineerden ontvingen door Ad Jansen vervaardigde en fraai ingelijste foto's van hun object in oude en gerestaureerde situatie.

DINER & PARTYBOERDERIJ

Het Wapen van Zoetermeer

Nostalgie van "In de Drie Hooibergen"

“ VOOR ELKE GELEGENHEID EEN UNIEKE LOCATIE ”

TROUWEN

FEESTEN & PARTIJEN

PRIVÉ DINER

ZAKELIJKE EVENEMENTEN

UITVAART

Wij zijn dagelijks geopend van 10.00 uur tot 15.00 uur voor bezichtigingen,
aanvragen en informatie.

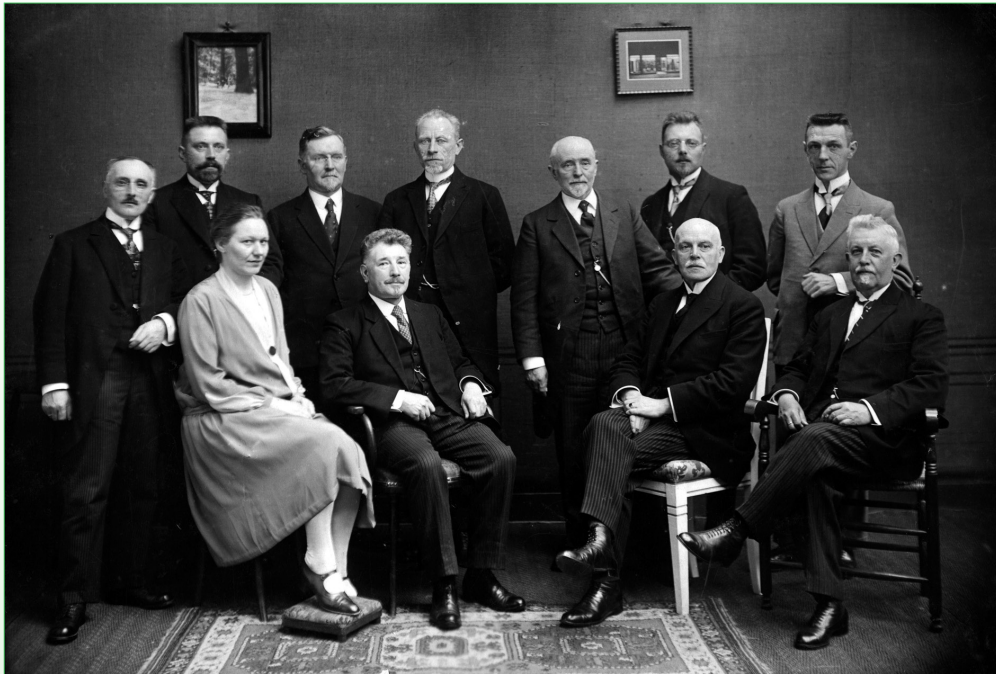
 www.hetwapenvanzoetermeer.nl

 079 - 76 000 55

 Zegwaartseweg 31 | 2723 PA ZOETERMEER

 info@hetwapenvanzoetermeer.nl

Meester Nieuwenhuysen was lid van het hoofdbestuur van de Landelijke vereniging van christelijke onderwijzers, 1929

tijdschrift van deze christelijke onderwijzersclub nam hij voor zijn rekening. Pedagogische vragen hielden hem in het bijzonder bezig. Op bijeenkomsten van genoemde landelijke vereniging hield hij daar lezingen over, onder meer over het gedachtegoed van belangrijke pedagogische denkers als Johan Amos Comenius en Jean-Jacques Rousseau. Hij aarzelde niet om buiten de calvinistische oevers te treden. Transcripten daarvan zijn terug te vinden in het familiearchief en zijn ook vandaag nog alleszins de moeite van het lezen waard.

Zijn leven lang zou het christelijk onderwijs zijn hart hebben. Het vermelden waard is een publicatie van zijn hand uit 1928: 'Het Volkspetitionnement van 1878 – aan ons volk verhaald'. In ietwat gezwollen, maar beeldende reportagestijl beschrijft Hendrik de massale handtekeningactie van protestants Nederland uit dat jaar met als inzet de financiële gelijkstelling van het christelijk onderwijs. Dat doel werd niet bereikt en moest nog bijna veertig jaar op zich laten wachten. Een mislukking? Nee! 'Want gelijk uit den druk der melk boter voortkomt, gelijk de palmboom juist onder den druk groeit, alzoo werd ook juist na 1878 de zaak van ons Christelijk onderwijs een algemeene volkszaak. (...) Land en Volk tot heil! En God tot ere'. Aardige bijkomstigheid: het boekje is terug te vinden via Google.

Politiek

Conform de regel in gereformeerde kring was de Anti-Revolutionaire Partij zijn politieke tehuis. Hij was oprichter en jarenlang voorzitter van de plaatselijke AR-kiesvereniging, de Kieskring Leiden van de partij zat hij eveneens voor. In die laatste hoedanigheid mocht hij zich tot de partijelite rekenen. Met de landelijke AR-voorman Jan Schouten - na de oorlog zou deze partijleider worden - stond Nieuwenhuijsen op vriendschappelijke voet. Volgens zijn zoon Arie had er voor zijn vader politiek nog wel meer in kunnen zitten als zijn gezichtsvermogen niet zo slecht was geweest. Wie weet een Tweede Kamerlidmaatschap.

Karikatuur van Hendrik Nieuwenhuijsen bij zijn 25-jarige onderwijzerschap, 1929

Al behoorde hij zelf tot de partijelite, zo nodig spaarde hij de partijleiding niet. Toen premier H. Colijn op het hoogtepunt van de economische crisistijd besloot om de ambtenarsalarissen met tien procent te verlagen kreeg hij prompt een brief op poten van Nieuwenhuijsen. (Let wel: Colijn gold in ARP-kring zo ongeveer als God zelf). Hij hield van openbare debatten en was kampioen ingezonden-stukkenschrijver.

De meest uiteenlopende onderwerpen komen voorbij, of het nu de schoolstrijd was om het christelijk onderwijs, allerhande sociale kwesties of het uitspreken van een gebed bij de aanvang

van de gemeenteraadsvergadering. Veel stukken vonden hun weg in het plaatselijke nieuwsblad, in 'Nederland en Oranje', het regionale orgaan van de ARP of in het lijfblad van de landelijke Vereniging van Christelijke Onderwijzers. In de hoffelijke stijl van die tijd begon een bijdrage doorgaans met: 'Mag ik even over wat ruimte beschikken in uw blad? Bij voorbaat mijn beleefde dank', om af te sluiten met 'Uw dw. H. Nieuwenhuijsen'.

Meester Nieuwenhuijsen met zijn zoons Gerard, Arie en Kees, 1936

Bij meester thuis

In de privésfeer was het niet altijd lichtvoetigheid wat de klok sloeg. Neem het verbod op schaatsen, waarmee hij zijn kinderen opzadelde. Te gevaarlijk, ooit zou een vriend van hem op het ijs een ongeluk zijn overkomen. Op latere leeftijd kreeg de starheid wel vaker de overhand. Zo blokkeerde hij de verlovings van zijn jongste dochter, omdat de jongeman in kwestie Nederlands-Hervormd (!) was. Driekwart eeuw later kunnen de nog levende zoons zich er nog kwaad over maken. Hoe kon dit? Uitgerekend hij, die zelf van gemengd-kerkelijke afkomst was!

Onpeilbaar kon hij ook zijn. Dat bleek bijvoorbeeld uit zijn houding in wat de familiegeschiedenis in zou gaan als de 'gouden tientjesaffaire'. Tijdens de bezetting vorderden de Duitsers waardevolle metalen ten behoeve van hun oorlogsindustrie. Daar werd overigens maar mondjesmaat aan gehoor gegeven. Maar wat bleek? Meester Nieuwenhuijsen beschikte over wat gouden tientjes, afkomstig van zijn moeder, en bestond het om dit erfstuk in te leveren. Tot afgrijzen van zijn gezin. Hij, die altijd een man van principes was, iemand ook met een plaatselijke voorbeeldfunctie! De radio, die ook verboden bezit was, hield hij daarentegen wel degelijk verborgen. Het luisteren naar Radio Oranje vond hij blijkbaar belangrijker dan de gouden tientjes. Wellicht redeneerde hij: als ik mijn tientjes maar inlever, komen ze verder ook niet bij ons zoeken.

Over oorlogstijd gesproken, heel wat kordater kwam meester Nieuwenhuijsen naar voren uit een andere verhaal: hoe hij het voor elkaar kreeg om een colonne Duitse soldaten stil te krijgen. Terwijl hij op een namiddag Duitse en Franse les aan het geven was, was een eenheid van de Wehrmacht luidruchtig neergestreken op 'zijn' schoolplein in de Dorpsstraat. Zoon Kees (1929) was er getuige van hoe zijn vader zonder dralen dit varkentje even ging wassen. 'Hij liep in hemdsmouwen op de officier af en gaf hem in zijn mooiste Duits te verstaan: ik onderwijs mijn leerlingen in de Duitse taal en cultuur en uw soldaten verstoren dit!'. De officier keek er van op: Duitse taal en cultuur! Meteen verstomde het lawaai. Ziezo, de vijand afgetroefd.

Berucht was zijn ochtendhumeur, al duurde dat nooit lang, vertelt zoon Niek (1915): 'Stond hij eenmaal voor de klas, dan was het over'. Zoon Piet herinnert aan het ochtendritueel dat vooraf ging aan de dagelijkse gang naar school. 'Dan was mijn vader net een paard dat opgetuigd werd door zijn vrouw en mijn zuster Jo. Vadermoorde naar aantrekken (de hoge halsboord uit die tijd), luciferdoosje, vulpen, spiegeltje, tabaksdoos en sigarettenkoker in zijn vest gestoken'. Vervolgens wandelde hij zelfverzekerd over de Dorpsstraat naar school, met drie keer in de week een stop bij kapper Woldendorp voor een scheerbeurt.

Wat niet onvermeld mag blijven was zijn spreekwoordelijke onhandigheid. Na zijn aankomst in Zoetermeer kwam dat aan het licht toen hij fietsles nam. Dat was geen succes doordat hij zijn evenwicht niet wist te bewaren. Hij zou nooit fietsend door het leven gaan.

Laatste jaren

Zijn laatste jaren als schoolhoofd moeten hem veel hoofdbrekens hebben gekost. Met het uitbreken van de oorlog in 1940 begon een periode van ontwrichting in het onderwijs. Dat begon al in de meidagen van 1940, toen zijn School met den Bijbel werd ingericht als noodhospitaal voor de Nederlandse troepen. In de jaren erna kreeg de school nogmaals te maken met vordering, nu door de Duitse Wehrmacht. Elders moesten noodlokalen worden ingericht; onderdak werd gevonden in het graanpakhuis van de firma P. Boon aan de Schinkelweg.

Meester Nieuwenhuijsen had 48 jaar voor de klas gestaan toen hij op 1 januari 1943 met pensioen ging, 66 jaar oud. Bij het afscheid van de geliefde schoolmeester zongen de leerlingen een lied op wijze van het kerkelijk gezang 'Daar ruist langs de wolken': 'Meester, weet het, dank voelt ons hart / Wij brengen u hulde, hoe 't scheiden ons smart'.

Na zijn pensioen zag Zoetermeer hem vaak voorbij wandelen. Dat hij het schrijven nog niet kon laten bleek in 1951 bij de verschijning van het boekje 'Een wandeling door het dorp Zoetermeer'. Twee jaar eerder richtte hij nog even een nieuwe vereniging op, het Historisch Genootschap Oud Soetermeer.

Op 18 juni 1951 wordt meester Nieuwenhuijsen geveld door een hersenbloeding. Zoon Arie weet het nog als de dag van gisteren. 'Zittend in de rookstoel kreeg hij een beroerte. Ik zie het pijpje nog uit zijn mond vallen'. Een langdurig en ongemakkelijk ziekbed volgde. De strijdbare man was definitief op dood spoor beland. Op 1 juni 1952 overlijdt hij, 75 jaar oud. Het halve dorp liep uit voor de begrafenis. Dominee Gerritsma luidde hem passend uit in de gereformeerde kerkbode: 'Een echte Amsterdammer, door God geplaatst in het lage polderland (...). Hij was klein voor zijn God. En tegelijk een strijdbare held'.

Het gezin Nieuwenhuijsen bij het pensioen van vader Hendrik, 1943

(alle foto's coll. Familie Nieuwenhuijsen)

Zeventig jaar geleden

Piet Drapers

Mijn wereld

Zeventig jaar geleden, in 1949, werd het Historisch Genootschap Oud Soetermeer opgericht. In Zoetermeer woonden toen iets meer dan 6000 mensen. De aanleiding was een tentoonstelling bij de troonsafstand van koningin Wilhelmina en de opvolging door Juliana. De oprichtingsvergadering was in 'De Jonge Prins' in de Dorpsstraat.

Hoe zag mijn wereld er toen uit? Mijn dorp Zuid-Beijerland zal nauwelijks 2000 inwoners geteld hebben. Het lag op het Zuidhollandse eiland de Hoekse Waard. Alleen met een pont of over de Barendrechtse brug, waarover ook de tram reed, kon je op het eiland komen. Grote delen van het eiland hadden tijdens de oorlog onder water gestaan. Na mei 1945 werden de dijken weer gedicht en het water weggepompt zodat de Zuid-Beijerlanders terug konden naar hun dorp. Met moeite kon er één lagere 'School met de Bijbel' geopend worden. Daar moesten alle leerplichtige kinderen heen. Een paar jaar later kwam er ook een openbare lagere school.

Het hoofd van de school was meester Reedert en hij behoorde in het dorp tot 'de notabelen'. Dat was in Zoetermeer niet anders, want het hoofd van de 'School met de Bijbel' was H. Nieuwenhuijsen. Hij vervulde vele functies op kerkelijk en politiek gebied en was tot 1952 ook de eerste voorzitter van Oud Soetermeer.

De school

In de gang van de school stonden de klompen onder de jassen van veel kinderen. Iedereen kwam lopend naar school, om 12 uur ging iedereen naar huis om de warme maaltijd te nuttigen, gekookt op petroleumstellen of een fornuis. Om 2 uur werd de bel geluid en moest je 'in de rij', zodat er gedisciplineerd naar binnen gemarcheerd kon worden. In het voor- en najaar ontbraken er nogal wat kinderen in de klas. Iedereen vond het normaal dat zij moesten helpen op het land met zaaien, poten en oogsten. Op zaterdag was er geen school, maar ik moest in de laatste klas iedere zaterdagochtend naar school en bijna iedere dag een uur 'nablijven'. Je behoorde dan tot de groep die 'doorleerde', want voor de middelbare school moest je een toelatingsexamen doen.

Naast de voetbalclub waren er weinig verenigingen gericht op 'amusement' en er was zeker geen zaal voor het vertonen van films of het houden van lezingen. Dat was in Zoetermeer dus al wel anders. Je kon wel eens naar de film in bioscoop De Meerbloem en Oud Soetermeer organiseerde lezingen en excursies. De eerste lezing was van Kapelaan Duiniveld in januari 1950!

Boer worden

In ons dorp hadden enkele boeren en de dokter een auto. Als er een vreemde auto werd gesignaleerd was dat nieuws en zeker als hij een 'vreemd' kenteken had. Een Zuid-Hollandse auto had een 'H' voor de cijfers, maar bijzonder werd het als er een andere letter, bijvoorbeeld een 'P' (Limburg) of 'K' (Zeeland) door het dorp reed. Onze buurman was een boer met meer dan honderd hectare land. Er waren vijf paarden die werden per tweespan ingezet voor het ploegen, zaaien, maaien en dergelijke. Altijd was er dus een 'reservepaard' beschikbaar. Op zaterdagmiddag werden de paarden 'kop aan kont' gebonden en mocht ik ze naar een verder afgelegen wei brengen en in de 'Bietencampagne' mocht ik de wagens met suikerbieten naar de tram brengen. Het werk werd gedaan door vier 'arbeiders' en een 'knecht'. De laatste was de baas van de arbeiders. De boer zelf was de 'manager', deelde het werk in en regelde de in- en verkoop. Hij was alleen in de drukke periodes op het land te vinden. Boer worden leek mij toen wel wat.

Ook Zoetermeer was een boerendorp, waar het boerenleven de boventoon voerde. Zo was de tweede voorzitter, en mede-oprichter van Oud Soetermeer boer en dus ook 'manager'. K.P. Janse bestierde de boerderij 't Hof Remstee aan de Zegwaartseweg. Hij was voorzitter van 1952 tot 1956 en in de periode 1973-1978 had hij als 'bijbaan' wethouder van Zoetermeer.

De stoomtram van de RET vervoerde als 'bietentram' ook suikerbieten in het seizoen

Opleidingscentrum P.T.T. 'Voorlinden' in Wassenaar, jaren (19)50 (coll. P. Drapers)

De HBS

De Rijks Hogere Burger School stond in Oud-Beijerland, het grootste dorp in de Hoekse Waard. Er zullen niet meer dan 200 leerlingen op gezeten hebben. Zij kwamen op de fiets iedere dag van het hele eiland. Heel praktisch waren er voor ieder schooljaar twee klassen: één met kinderen van 'dichtbij' en één voor de kinderen uit de wat verder afgelegen dorpen. Het gevolg was dat de klassen klein waren. Op een foto van de derde klas uit 1955 tel ik 17 jongens en meisjes.

In 1953 was de polder waarin Oud-Beijerland lag de enige in de Hoekse Waard waarvan de dijken het gehouden hadden tijdens de watersnood. Het gevolg was dat de school werd ingericht als noodopvang en er gedurende een aantal weken geen les werd gegeven. Overigens was het dorp voor lange tijd ook alleen maar per boot of helikopter bereikbaar.

Onze verhuizing midden in het schooljaar naar Delft werd een rampjaar. Ik werd waarschijnlijk de 33e leerling in een klas op de Delftse HBS. Ik verstond mijn nieuwe mede leerlingen nauwelijks en zij mij waarschijnlijk niet. Het is toch nog goed gekomen. In Delft waren bioscopen, een schouwburg, Den Haag vlakbij en in Scheveningen ging je -op de fiets- naar de concerten van Ella Fitzgerald, Oscar Peterson en Stan Getz. Na militaire dienst ging ik in 1960 aan het werk. Nou ja, werk? PTT had het opleidingscentrum 'Voorlinden' in Wassenaar en daar heb ik met veel plezier gedurende vier jaar 'kennis vergaard'.

In de jaren 50 moesten de Zoetermeerse kinderen voor een middelbare school ook naar elders. In 1970 werd het Erasmuscollege gesticht. Bij Oud Soetermeer was er eind vijftiger jaren nog geen activiteitencommissie. Het bestuur organiseerde deze. Naar alle waarschijnlijkheid was de eerste excursie op 14 maart 1959 naar de Lakenhal in Leiden. J.C. Baxmeier was voorzitter (1956-1960). Hij had in de Dorpsstraat op nummer 37 een exclusieve meubelzaak. Hij was ook binnenhuisarchitect en zijn vertegenwoordigers bezochten zijn klanten met name op de Zuid-Hollandse eilanden. Er zullen ongetwijfeld ook klanten in Zuid- en Oud-Beijerland bezocht zijn. Zowel voorzitter Baxmeier als voorzitter Janse waren ook voorzitter van de Culturele Kring in Zoetermeer, die vanaf 1967 'De Seghbloem' heette. In 1975 werd De Graanschuur geopend en werden daar films vertoond, toneel- en cabaret voorstellingen gegeven.

Woningnood

Als je begin zestiger jaren de liefde van je leven gevonden had, ging je trouwen want ongetrouwd samenwonen was ongepast en heette dan ook 'hokken'. Dat trouwen was nog niet zo eenvoudig, want er was niet alleen een geweldige woningnood, ook werd je als meisje in veel situaties ontslagen, zeker als je bij de overheid een baan had. Mocht je dan toch nog elders aan de slag komen, dan werden door de fiscus de lonen van beide partners bij elkaar opgeteld. Dat betekende dat je samen al snel in het hoogste belastingtarief viel. Grote woningnood, dus je ging 'inwonen'. In Delft was ook dat echter nauwelijks mogelijk omdat de studenten de mogelijkheid daarvan zeer beperkten. Zo betrokken wij het voorhuis van de boerderij in park Leeuwenbergh in Voorburg-Leidschendam. De boer had zijn land moeten inleveren voor de aanleg van Ypenburg en de A4. Via huizen in Haarlem en in Delft kwamen we in 1972 in Zoetermeer.

Theater De Graanschuur, 1987 (foto Jan van Es)

Zoetermeer

Als import-Zoetermeeders telden wij mee in de groep waartoe ook de 25.000ste inwoner behoorde. Aan de achterzijde van de nieuwbouwwoning hadden wij zicht op de Schinkel en 'De Horre'. Het had wat weg van de dorpen in de Hoekse Waard, met een slager, een kolenboer, een kruidenier, een radiowinkel en 'oom Adriaan' (Henneken). Bij hem kocht je klompen, want sinds jaren moest de grond weer bewerkt worden, maar ook een spa, losse schroefjes en moertjes verkocht hij en als hij iets niet in voorraad had kon hij je precies vertellen waar je het dan kon halen in 'het dorp'! Na vijftien jaar in een stad gewoond te hebben was het toch weer even wennen. Als er ijs in de Schinkel lag was er 'ijspret' en voor de meisjes betekende het dat ze in lange rokjes tot op hun schaatsen een poging waagden de schaatskunst onder de knie te krijgen. Hoewel de TV al redelijk was ingeburgerd, was het ook

Het eerste 'Eigen Huis' van het HGOS, de Oudheidkamer 1977-1987

de tijd dat het toestel hier en daar 'principeel' niet werd aangeschaft. Dat de soep niet zo heet werd gegeten als opgediend bleek soms als men zich versprak en toch over een TV programma kon meepraten. De antenne niet op het dak, maar hij lag er onder op zolder. De TV stond dan in de slaapkamer en anders hadden katholieke burens er wel een.

Toen wij Zoetermeeders werden was Jan van der Spek halverwege zijn 'regeerperiode' als voorzitter van Oud Soetermeer (1960-1982). Hij is de langs-zittende voorzitter. Zijn broers Arie en Leen hadden een boterhandel – de Groene Spekken- maar Jan werd 'de doctorandus' genoemd omdat hij in Leiden recht en geschiedenis had gestudeerd. Hij heeft veel voor de vereniging betekend en naar hem is dan ook de Jan van der Spekprijs genoemd die eenmaal per twee jaar wordt toegekend aan iemand die zich op bijzondere wijze heeft ingespannen voor het behoud van het cultureel-historisch erfgoed in Zoetermeer.

In de 'periode' Jan van der Spek kreeg Oud Soetermeer in 1977 een eigen onderkomen, dat "Oudheidkamer" werd genoemd. Het was het oude politiebureau op de hoek Julianalaan-Bernhardstraat.

Inburgeren

Verbazingwekkend waren de massa's mensen die in de jaren zeventig door de Dorpsstraat flaneerden. De middenstand profiteerde en Van der Tas liet midden in de Dorpsstraat een 'warenhuis' bouwen van - voor het dorp - gigantische afmetingen. Vol trots kon hij dan ook melden dat hij de Zoetermeerse winkel was met de eerste roltrap. Het stadshart was in geen velden of wegen te bekennen.

Zoals meestal leer je mensen kennen door de school van je kinderen. In 1974 werd besloten de Zoetermeerse dorpschool Meester Verwers om te vormen tot een Montessorischool. Als je dan in die periode in de oudercommissie zit ben je betrokken bij een proces waarbij een 'klassikale school' met vijf klassen en iets meer dan honderd leerlingen in een 'groeistuij' komt. Voor de aanschaf van vloerbedekking in het documentatiecentrum, schoof je gemoedelijk bij wethouder Janse aan tafel, die dan welwillend toestemming gaf.

Inburgeren ging natuurlijk ook beter toen je lid werd van sociëteit De Kring, waarvan nogal wat 'echte Zoetermeesters' lid waren. Ook de bestuursfunctie van de Wereldwinkel voor de verhuizing van het Dorpshuis naar een echte winkel hielp mee.

Oud Soetermeer

In die periode word je dan ook lid van het Historisch Genootschap Oud Soetermeer. In 1982 verschijnt voor de eerste maal het verenigingsblad, dat tot 1985 de titel 'Oud Soetermeer' draagt, maar in juli 1985 krijgt het zijn huidige naam: 't Seghen Waert. Op de kaft staat nu 'Jaargang 38' en er zijn dus al meer dan 150 verenigingsbladen verschenen.

In 1982 verscheen voor de eerste maal het verenigingsblad

Na Jan van der Spek werd Henk Oskam voorzitter (1982-1986). Het aantal leden was in 1982 minder dan 250, maar in de jaren daarna steeg het aantal sterk. Daardoor en door de inzet van de oud wethouder Henk Oskam besloot de gemeenteraad eind 1985 om een deel van 't Oude Huis ter beschikking te stellen aan Oud Soetermeer. Voorzitter Cor van Wieringen legde tussen 1986 en 1993 de basis voor Museum 't Oude Huis. Na 1980 wordt de organisatie van de vereniging geleidelijk verbijzonderd naar de activiteiten. Als eerste wordt in 1980 de Archeologische werkgroep opgericht. Thans zijn er zeven werkgroepen en commissies. Op de binnepagina van 't Seghen Waert staan zij vermeld.

De museumorganisatie vergde een professionele aanpak. Er kwam een conservator en in 1989 werd besloten deze activiteit in een stichting onder te brengen.

Hoewel de bestuursleden van de stichting werden benoemd door de vereniging groeiden de bestuurders van het Genootschap en de Stichting toch uit elkaar. Dat leidde in 1998 tot het verenigingsbesluit dat de stichting en het Genootschap als zelfstandige entiteiten door het leven zouden gaan.

In deze 'roerige' jaren was Ronald Grootveld voorzitter (1993-1999). Ronald was al vele jaren lid en hij is nog steeds 'een rots in de branding' voor het Genootschap. Hij kent niet alleen de geschiedenis van Zoetermeer 'uit zijn hoofd', maar besteedt ook wekelijks vele uren aan het reilen en zeilen van Oud Soetermeer.

De achtste voorzitter was Erris Oskam (1999-2008). Het was de eerste keer dat er een voorzitter aantrad van wie de vader – twaalf jaar daarvoor – ook voorzitter was geweest. En dat niet alleen, Erris is ook in de voetsporen getreden van vader Henk als gemeenteraadslid en wethouder van de gemeente Zoetermeer.

Na Fred van Puffelen (2008-2012) werd Bert van Eken (2012-2018) voorzitter van Oud Soetermeer. Hij werd geconfronteerd met de wens van de gemeente om 't Oude Huis te verkopen en het museum elders onder te brengen. Na dertig jaar moest een ander onderkomen worden gevonden. Dat was nog niet zo eenvoudig. Er moesten vele 'hobbels' worden genomen: voorkeur voor een locatie in het dorp, kopen of huren en hoe kom je aan het geld voor gebouw en verhuizing. Uiteindelijk

werd besloten het pand in de Dorpsstraat 132 te kopen. Dat was mogelijk dankzij de medewerking van de gemeente, veel sponsors en een 'sjaarpotje' van de vereniging. De opening was op 18 februari 2018. De huidige ambitieuze voorzitter, Jan de Ruiter, is de leider van een springlevende vereniging met een prachtige huisvesting op een historische locatie!

Als je al bijna vijftig jaar in Zoetermeer woont en het binnen Oud Soetermeer geschopt hebt tot mederedacteur van 't Seghen Waert, ben je natuurlijk nog geen echte Zoetermeerder, maar je komt toch al een beetje in de richting. Zeker ook omdat je in een huis woont met een echte boterkelder, gebouwd voor een echte boterboer!

Het tweede 'Eigen Huis' van het HGOS, 't Oude Huis 1987-2016 (foto Aat Hoogland)

Het (derde) Eigen Huis van het HGOS, 't Nieuwe Huis, 2017 (foto Ton Vermeulen)

't Seghen Waert wordt opgemaakt in Adobe InDesign. Wilt u de afbeeldingen NIET in de tekst opnemen, maar afzonderlijk als bijlage aanleveren in jpg-formaat van minimaal 300 dpi.

Kopij voor 't Seghen Waert 1/2020: graag vóór vrijdag 31 januari 2020.

De adverteerders en de hierna genoemde bedrijven maken met hun steun de activiteiten van Oud Soetermeer mogelijk.

Van As Makelaardij bv

www.van_as.nl

Bouwmarkt De Bouwhof

www.bouwhof.com

Cammeraat IJzerwaren

Eerste Stationsstr. 48,

Carrosseriefabriek Joost Lamboo bv

www.lamboo.nl

Flaire Online-diensten

www.flaire.nl

Henneken Radio en TV

www.radiohenneken.nl

Van der Slik Caravan Centrum

www.vanderslik.nl

Bode Scholten BV

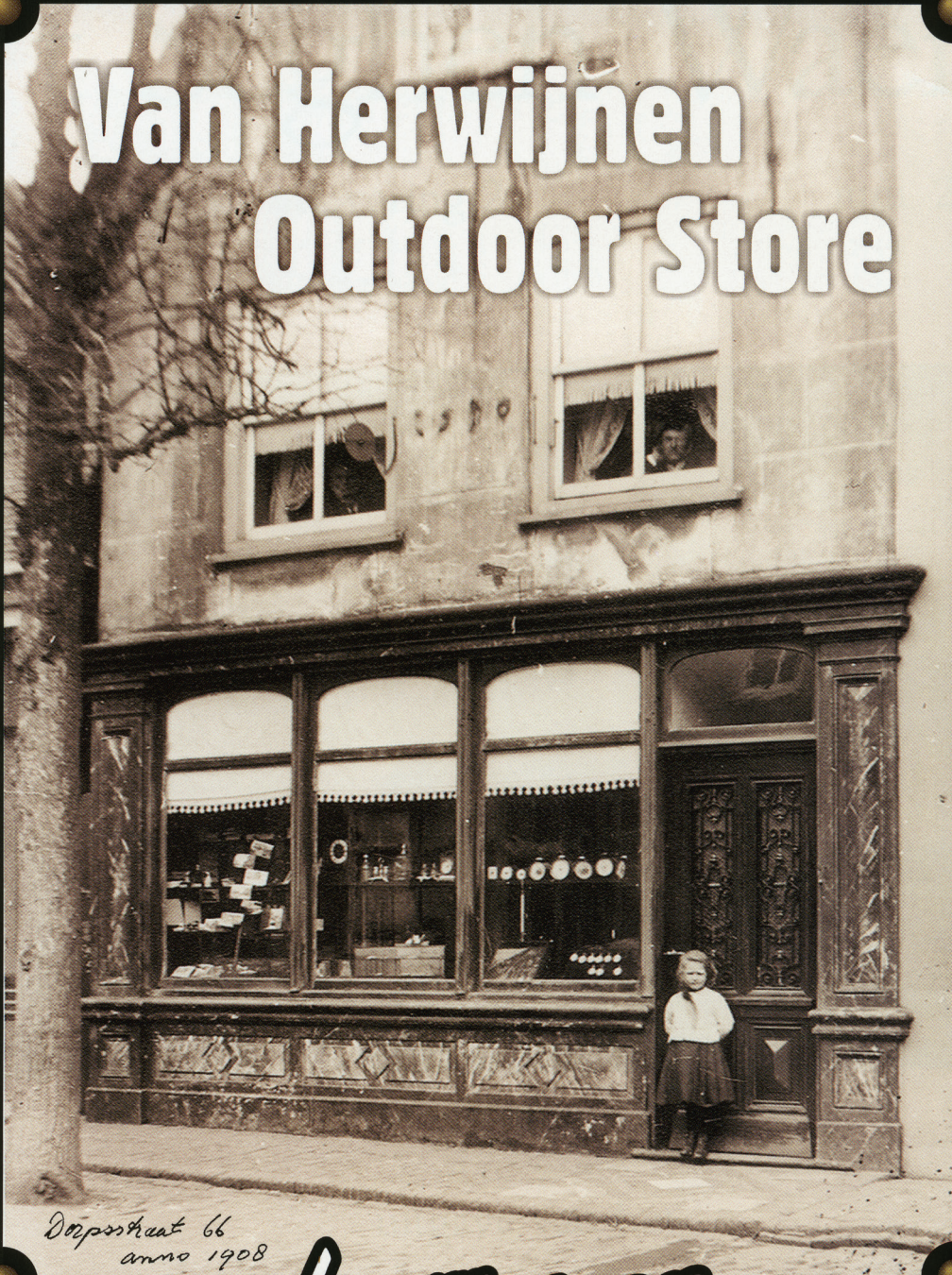
www.bode-scholten.nl

Blomsma Print & Sign

www.blomsma.nl

Wilt u ook adverteren? Neem contact op met de penningmeester:
penningmeester@oudsoetermeer.nl

Van Herwijnen Outdoor Store

*Dorpsstraat 66
anno 1908*

**vrijtijdskleding
wandelschoenen
bergschoenen
tenten**

van
Herwijnen

**dartsport
schietsport
campingaz dealer
kampeerartikelen**

Dorpsstraat 66 - Zoetermeer - Telefoon (079) 316 35 51 - www.herwijnenzoetermeer.nl

Historisch Genootschap

Oud Soetermeer

